

Ebe ve Hemşirelerin Bilimsel Çalışmalara Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi

Yasemin AYDIN¹, Aydan ADIGÜZEL², Esra Altun TOPAL²

¹ Sakarya Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Ebelik Anabilim Dalı

² İstanbul Fatih Sultan Mehmet Eğitim Araştırma Hastanesi

Özet

Amaç: Bu çalışma bir kamu hastanesinde çalışan ebe ve hemşirelerin araştırmalara ve araştırmaların uygulama alanında kullanılmasına yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Ebe ve hemşirelerden veriler literatür doğrultusunda geliştirilen "Tanılama Formu", "Ebe ve Hemşirelerin Araştırmalara Karşı Tutumlarını Değerlendirme Formu" ve "Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği" ile toplanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan ebe ve hemşirelerin yaş ortalamaları 30,17±6,21 ve %93,8'inin kadın olduğu belirlendi. Ebe ve hemşirelerin %20,3'nün düzenli olarak süreli yayın takip ettiği, %70,3'nün bilimsel toplantı/seminerlere katıldıkları ve %82,8'nin ise hasta bakım ve uygulamalarında araştırmalardan yararlandıkları belirlendi. Ebe ve hemşirelerin yaş, çalışma yılı, çalıştığı birim ve eğitimine uygun birimde çalışma gibi değişkenler ile bilimsel araştırmaya yönelik tutum ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmazken ($p>0.05$), mesleki eğitim düzeyi ve medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p<0.05$).

Sonuç: Bu araştırma sonucuna göre, ebe ve hemşirelerin büyük çoğunluğunun bilimsel çalışmalara ilişkin olumlu görüş içinde bulunduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebe, hemşire, araştırmaya yönelik tutum

Abstract

Aim: This descriptive study aimed to determine the attitudes of midwives and nurses working at a public hospital toward research and use of research in clinical practice. .

Material and Methods: Data was collected from midwives and nurses using the 'Identification Form', which was developed in line with the literature, the 'Assessment Form for Midwives' and Nurses' Attitudes Toward Research', and the 'Attitudes Toward Scientific Research Scale'.

Results: Among the midwives and nurses who participated in the study, 93.8% were female and mean age was 30.17±6.21. It was found that 20.3% of midwives and nurses regularly followed periodicals, that 70.3% attended scientific meetings/seminars, and that 82.8% reported to use research results in care practices. While there were no significant differences in the attitudes toward scientific research sub scale scores according to age, duration of employment, work unit, and status of working at a unit appropriate for one's education ($p>0.05$); there were significant differences according to the level of vocational education and marital status ($p<0.05$).

Conclusion: It was determined that the majority of midwives and nurses had positive opinions on scientific research.

Keywords: Midwife, nurse, attitudes toward research

Corr. Author:

Yasemin AYDIN

Sakarya Üniversitesi,

Sağlık Yüksekokulu,

Ebelik Anabilim Dalı.

T: 0264 295 38 53

GSM: 0543 287 00 29

yaseminaydin@sakarya.edu.tr

Giriş

Bilimsel araştırma, bir konuda sorunların belirlenmesi, çözüm yollarının planlanması, uygulamaya konulması, sonuçlandırılması, sonuçların tartışılması ve yorumlanması ile ilgili olarak gerçekleştirilen planlı, amaçlı ve sistemli bilgi üretim etkinliklerinin tümünü kapsamaktadır^{1,2}.

Bir mesleğin profesyonelleşmesi için araştırmalarla elde edilmiş bilimsel bilgi içeriğinin olması ve bu bilgilerin uygulama alanına yansıtılması gerekmektedir³.

Dünyadaki hızlı ve sürekli gelişmeler tüm mesleklerde olduğu gibi hemşirelikte de kendini göstermiş hemşireler bilimsel ve teknolojik alandaki beklentilere yanıt verebilmek için araştırma yapmanın gerekliliğini benimsemişlerdir^{3,4}.

Türkiye’de hemşirelik alanında yapılan araştırmalar giderek artmakta olup araştırmaların daha çok akademisyen hemşireler tarafından yapıldığı ve yayınlandığı görülmektedir^{5,6}. Klinisyen ebe ve hemşirelerin kanıta dayalı uygulamalara cesaretlendirilmesi için öncelikle alanında yapılan son ve güncel araştırmalara ulaşmaları, bu araştırmaları okuyup değerlendirerek, analiz-sentez etmeleri ve uygulamaya aktarmaları gerekmektedir⁷.

Türkiye’de hemşirelik araştırmalarını konu alan bazı çalışmalarda, genel olarak hemşirelerin araştırmaların yararına inandıkları, ancak araştırma sonuçlarının kliniğe uygulanabilir olmadığını düşündükleri belirtilmektedir^{8,9}. Araştırmaların çoğunun akademisyenler tarafından ve genellikle akademik bir aşamayı gerçekleştirmek için yapıldığı bu nedenle araştırma sorularının gerçek uygulama alanlarından çok, hemşirelik literatürüne dayandığı ve hemşirelik sorunlarına çözüm getirmede yetersiz kaldığı belirtilmiştir^{8,9}.

Son yıllarda ülkemizde de uygulama alanında çalışan ebe ve hemşirelerin araştırma yapma eğiliminin yükselmesi ebe ve hemşirelerinin araştırmaya ilişkin görüşlerinin, araştırmalara katılma durumlarının ve araştırmaya ilişkin bilgi gereksinimlerinin saptanmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma ebe ve hemşirelerin bilimsel çalışmalara yönelik tutumlarının ölçülmesi, engellerin tespit edilmesi ve motivasyonun artırılması, hemşirelik bakımının araştırma bulgularına dayandırılarak ve-

rilmesi, hemşirelik bakımı kalitesinin artırılması, sağlık politikalarının oluşturulması ve ebe, hemşirelerin mesleki otonomilerinin artırılması amacı ile planlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma tanımlayıcı ve analitik türde olup, evrenini 01 Nisan 2014- 30 Temmuz 2014 tarihleri arasında bir kamu hastanesinde çalışan 196 ebe ve hemşire oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiştir ve evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve aydınlatılmış onamı alınan toplam 64 hemşire ve ebe çalışmanın örneklemine oluşturmıştır.

Araştırmanın yapıldığı hastane 500 yatak kapasiteli olup, ebe ve hemşireler 8-16, 16-08 ve 08-08 olmak üzere üç vardiya şeklinde görev yapmaktadır. Ebe ve hemşirelerden veriler literatür doğrultusunda geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, “Ebe ve Hemşirelerin Araştırmalara Karşı Tutumlarını Değerlendirme Formu” ve “Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

1. Kişisel Bilgi Formu:

Araştırmacılar tarafında literatür doğrultusunda geliştirilen, ebe ve hemşirelerin tanıtıcı özelliklerini (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, çalışma yılı, çalıştığı birim, çalışma biçimi, görev ünvanı, yabancı dil bilme ve bilgisayar kullanma düzeyi v.b.) sorgulan toplam 15 sorudan oluşmaktadır.

2. Ebe ve Hemşirelerin Araştırmalara Karşı Tutumlarını Değerlendirme Formu:

Bu form 16 sorudan oluşmakta ve ebe ve hemşirelerin bazı profesyonel gelişim göstergeleri (herhangi bir araştırma sürecinde yer alma, bilimsel toplantılara katılma, hasta bakımında araştırmalardan yararlanma durumu, ebe ve hemşirelerin çalıştıkları alanda araştırma yapma isteme/istememe nedenleri) sorgulanmaktadır.

3. Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği (BATÖ):

Korkmaz ve ark.’ları (2011) tarafından geliştirilen ölçek, beş basamaklı likert tipte olup dört faktör altında toplanabilen 30 maddeden oluşmaktadır¹⁰. Faktörlerde yer alan maddelerin her biri; hiç katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3),

Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5) şeklinde derecelendirilmiştir. Kişilerin, beşli likert tipi ölçeğe verdikleri cevaplara karşılık olarak elde edilen puanların yükselmesi birinci (Araştırmacılara Yardımcı Olmaya isteksizlik) ve ikinci (Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum) faktörler için olumsuz tutumun arttığını, üçüncü (Araştırmalara Yönelik Olumlu Tutum) ve dördüncü (Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum) faktörlerde ise olumlu tutumun arttığını göstermektedir. Araştırmada olumlu maddeler "tamamen katılıyorum" seçeneğinden başlayarak 5,4,3,2,1, olumsuz maddeler ise 1,2,3,4,5 şeklinde puanlanmıştır.

Ölçeğin bu çalışmadaki örneklem grubu için Cronbach Alfa katsayısı 0.79 olarak bulundu. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları ise "Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik" alt boyutu için 0.86, "Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum" alt boyutu için 0.87, "Araştırmalara Yönelik Olumlu Tutum" alt boyutu için 0.93, "Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum" alt boyutu için 0.90 olarak bulundu.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için uygulamanın yapılacağı kurumdan yazılı izin ve etik kurul izni alındı. Ayrıca çalışmaya dahil edilen ebe ve hemşirelere çalışmanın amaç ve yararları, çalışmadaki rolleri açıklanarak sözel onamları alındı.

Verilerin Analizi

"SPSS for Windows 16.0" yazılım paket programında gerçekleştirildi. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdeler dağılımlar, HTHEÖ ve 5alt boyutun madde puan ortalamaları, standart sapmaları, ölçeğin ve alt boyutların iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır. Ölçek puanlarının normal dağılım göstermediği belirlendiği için (Kolmogorov-Smirnov Z=0.086, p=0.030) verilerin analizinde non-parametrik testlerden Kruskal Wallis Testi ile Mann-WhitneyU Testi kullanıldı.

Bulgular

Çalışmaya katılan ebe ve hemşirelerin yaş ortalamaları 30,17±6,21 (min:19, max:44) ve %93,8'inin kadın olduğu belirlendi. Ebe ve hemşirelerin %50'sinin lisans mezunu olduğu, %82,8'nin klinikte çalıştığı ve %46,9'nun 1-5 yıl arasında çalıştığı belirlendi (Tablo. 1)

Tablo 1: Ebe ve Hemşirelerin Sosyo-Demografik Özellikleri (n=64)

		Ort±SS	Min-Max
Yaş		30,17±6,21	19-44
		n	%
Cinsiyet	Kadın	60	93,8
	Erkek	4	6,2
Medeni Durum	Beka	21	32,8
	Evli	43	67,2
Mesleki eğitim düzeyi	Sağlık Meslek Lisesi	11	17,2
	Önlisans	13	20,3
	Lisans	32	50
	Lisansüstü**	8	12,5
Görev Ünvanı	Yönetici Ebe/ Hemşire	5	7,8
	Klinik Ebe/ Hemşiresi	53	82,8
	Poliklinik Hemşiresi	6	9,4
Çalıştığı birim	Dahili birimler	23	35,9
	Cerrahi birimler	12	18,8
	Diğer Klinikler	29	45,3
Çalışma yılı	1 yıldan az	7	10,9
	1-5 yıl	30	46,9
	6-10 yıl	8	12,5
	11 yıl üzeri	19	29,7

*Poliklinik, Acil, Ameliyathane, Doğumhane bu grupta toplamıştır.
** Bu grup sadece yüksek lisans öğrencilerinden oluşmaktadır.

Ebe ve hemşirelerin bazı profesyonel gelişim göstergelerine göre dağılımı incelendiğinde; %32,5'nin mesleki derneklere üye olduğu, %20,3'nün düzenli olarak süreli yayın takip ettiği ve %56,2'sinin ise düzensiz olarak süreli yayın takip ettiği belirlenmiştir.

Ebe ve hemşirelerin %70,3'nün bilimsel toplantı/seminerlere katıldıklarını ve %43,8'nin bilimsel araştırma konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ifade ederken, %82,8'nin ise hasta bakım ve uygulamalarında araştırmalardan yararlandıklarını ifade etmişlerdir.

Ebe ve hemşirelerin %75'nin çalıştıkları alanda bilimsel araştırma yapma isteği duyduklarını ifade etmişlerdir. Hemşire ve ebelerin araştırmaya katılım biçimleri değerlendirildiğinde;

%71,9'nun konu belirleme, literatür tarama, %25,1'in veri toplama, %23,4'nün planlama, %23,4'nün değerlendirme ve %28,1'i ise rapor ve sunumda yer aldıklarını belirtmişlerdir (Birden fazla yanıt verilmiştir).

Ebe ve hemşirelerin araştırmaya katılmayı isteme nedenleri değerlendirildiğinde, mesleki gelişim (%75), kaliteli bakım verme (%56.2) ve kişisel gelişim (%48.4) ve bilimsel gelişmeleri takip etmek (%45.3) gibi faktörler yer alırken, katılmayı istememe nedenleri arasında ise, zaman ayırmama (%62.5), motive edici ortamın olmaması (%43.8) ve çalışma ortamının uygunsuzluğu (%40.6) gibi nedenleri sıralamışlardır (Tablo 2).

Tablo 2. Ebe/ Hemşirelerin Araştırmaya Katılmayı İsteme/İstememe Nedenleri

Araştırmaya Katılmayı İsteme Nedenleri *	n	%
Mesleki gelişimi sağlama	48	75
Kaliteli bakım verme	36	56.2
Kişisel gelişimi sağlama	31	48.4
Toplumu bilgilendirme	20	31.2
Kurumsal ödüllendirme	10	15.6
Bilimsel gelişmeleri takip etme	29	45.3
Lisansüstü tez/çalışmalar için	17	26.6
Araştırmaya Katılmayı İstememe Nedenleri *	n	%
Çalışma ortamının uygunsuzluğu	26	40.6
Bilimsel araştırmalar konusunda bilgi eksikliği	19	29.7
Maddi olanaklar	19	29.7
Zaman ayıramama	40	62.5
Motive edici ortamın olmaması	28	43.8
Yararına inanmama	10	15.6
Özel yaşam problemleri	11	17.2
Bireysel yapamama/ekip çalışmasının olmaması	11	17.2

* Birden fazla yanıt verilmiştir.

Ebe ve hemşirelerin bazı değişkenlere göre araştırma sürecinde yer alma durumları değerlendirildiğinde, yaş, çalışma yılı, çalıştığı birim ve eğitimine uygun birimde çalışma gibi değişkenler ile bilimsel araştırmaya yönelik tutum ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 3, $p>0.05$).

Mesleki eğitim düzeyi değerlendirildiğinde, lisansüstü mezun-

larda "Araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik" alt boyut puan ortalamasının anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 3, $p<0.05$).

Medeni durum değerlendirildiğinde ise; evli olan ebe ve hemşirelerin "Araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik" alt boyut puan ortalamasının anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 3, $p<0.05$).

Araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik alt boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları incelendiğinde, en yüksek aritmetik ortalamaya "Zaman kaybı olarak gördüğüm için bilimsel araştırmalara yardımcı olmak istemem" maddesinin (\bar{X} : 3,92±1,08) sahip olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Araştırmalara yönelik olumsuz tutum alt boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları incelendiğinde, en yüksek aritmetik ortalamaya "Gelişim ve değişim otomatik olarak gerçekleşir. Bu nedenle bilimsel araştırmalara gerek yoktur" maddesinin (\bar{X} : 4,07±0,91) sahip olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Araştırmalara yönelik olumlu tutum alt boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları incelendiğinde, en yüksek aritmetik ortalamaya "Bilimsel araştırmaları önemserim" maddesinin (\bar{X} : 3,81±0,88) sahip olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Araştırmacılara yönelik olumlu tutum alt boyutuna ait maddelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları incelendiğinde, en yüksek aritmetik ortalamaya "Bilim insanı, sürekli olarak gelişmeye ve kendini geliştirmeye açık olan kişidir" maddesinin (\bar{X} :4,03±0,75) sahip olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tartışma

Ebe ve hemşirelerin araştırmaya ilişkin görüşleri, araştırmalara katılma durumları ve bazı profesyonel gelişim göstergelerinin saptandığı bu çalışmada, elde edilen bulgular doğrultusunda, ebe ve hemşirelerin araştırmalara katılmaya istekli oldukları (%75) saptanmıştır. Bu isteğin gerekçesi olarak daha kaliteli bakım verme, mesleki ve kişisel gelişimi sağlamayı ileri sürmek-

Tablo 3. Ebe/ Hemşirelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçek Alt Boyut Puan Ortalamaları

		Araştırmacılara Yardımcı Olmaya İsteksizlik	Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum	Araştırmalara Yönelik Olumsuz Tutum	Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum
		$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$
Yaş Grupları	21-25 (n=17)	26,65±7,35	33,44±6,13	32,71±6,87	27,03±6,68
	26-30 (n=20)	33,82±7,21	35,18±5,37	37,08±5,86	34,38±3,95
	31-35 (n=13)	36,08±6,61	32,00±6,93	33,08±4,57	29,15±3,47
	36 ve üzeri (n=14)	34,09±7,42	28,00±5,06	24,89±6,76	39,57±4,26
		KW=2,417; p=0,491	KW=1,295; p=0,730	KW=3,599; p=0,308	KW=4,191; p=0,242
Mesleki Eğitim Düzeyi	Sağlık meslek lisesi (n=11)	25,19±7,90	26,88±5,95	31,69±6,56	28,19±4,23
	Önlisans (n=13)	36,42±4,39	33,12±5,64	26,58±5,03	35,00±3,02
	Lisans (n=32)	29,85±6,63	30,86±5,86	32,62±6,74	33,03±5,80
	Lisans üstü (n=8)	48,14±7,07	46,50±4,25	42,93±3,40	30,36±3,25
		KW=7,488; p=0,03	KW=5,033; p=0,169	KW=3,446; p=0,328	KW=0,783; p=0,854
Medeni Durum	Evli (n=43)	37,17±7,12	33,35±6,10	33,42±6,40	33,98±5,46
	Bekar (n=21)	22,93±6,13	30,76±5,20	30,62±5,68	24,48±3,65
		U=250,500; p=0,04	U=415,000; p=0,60	U=412,000; p=0,571	U=388,000; p=0,359
Çalışma Yılı	5 yıl ve daha az (n=37)	21,14±7,16	24,57±5,63	23,43±6,76	17,21±5,43
	5-10 yıl (n=8)	22,12±7,79	22,73±8,48	21,93±3,45	22,52±3,38
	11 yıl üzeri (n=19)	27,94±6,71	22,62±5,04	26,62±5,89	29,88±3,79*
		KW=1,415; p=0,942	KW=0,120; p=0,942	KW=0,821; p=0,663	KW=3,646; p=0,162
Çalıştığı birim	Dahili birimler (n=23)	31,15±7,21	30,26±5,94	29,50±5,88	27,30±6,26
	Cerrahi birimler (n=12)	33,12±6,18	33,29±5,06	32,38±7,73	35,62±4,03
	Diğer Kliniklere (n=29)	33,31±7,51	33,95±6,11	34,93±5,77	35,33±3,49
		KW=0,190; p=0,909	KW=0,535; p=0,765	KW=1,099; p=0,577	KW=2,853; p=0,240
Eğitime uygun birimde çalışma	Evet (n=35)	31,47±6,62	31,23±5,92	31,56±5,74	32,50±4,73
	Hayır (n=15)	36,21±10,95	38,14±5,19	35,50±8,24	28,00±6,64
		U=166,500; p=0,518	U=153,000; p=0,345	U=171,500; p=0,591	U=168,000; p=0,536

tedirler (Tablo 2).

Yava ve ark.'larının çalışmalarında araştırmaya katılan hemşirelerin %66,1'inin bilimsel çalışmalara katılmaya istekli oldukları⁵, benzer şekilde başka bir çalışmada ise hemşirelerin araştırmacı olarak bir araştırma sürecinde yer almak istediklerini (%62,7) belirtmişlerdir¹¹. Bu sonuçlarının çalışmamızı desteklediği görülerek, ülkemizde ebe ve hemşirelerin bilimsel araştırma konusundaki tutumu yansıttığı söylenebilir.

Kelleci ve ark.'larının çalışmalarında, hemşirelerin %80,6'sinin hasta bakımında araştırmalardan yararlandığını saptarken, başka bir çalışmada ise hemşirelerin yalnızca %10'nun kanıt temelli araştırmalardan yararlandıkları saptanmıştır^{6,12}.

Veeremah'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, hemşirelerin %50,5'nin araştırma sonuçlarını hasta bakım ve uygulamalarında kullandığını, benzer şekilde Emiroğlu ve ark.'larının çalışmalarında ise hemşirelerin %49,8'sinin uygulamalarında araştırmalardan yararlandıkları belirlenmiştir. Çalışmamızda da literatürü destekler şekilde hemşirelerin büyük çoğunluğunun (%82,8) hasta bakım uygulamalarında araştırmalardan yararlandıkları saptanmıştır^{9,13}.

Sürekli yenilerek bakımın içeriğine ve niteliğine dinamiklik kazandıran araştırma sonuçlarının hemşirelere ulaştırılabilir yollarından biri de bilimsel toplantılardır. Çalışmamıza katılan ebe ve hemşirelerin büyük çoğunluğunun bilimsel toplantı/seminerlere katıldıkları (%70,3) belirlenmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde ise, Emiroğlu ve ark.'nın çalışmalarında, hemşirelerin %83,7'sinin bilimsel toplantılara katıldığını belirtirken, Yava ve ark.'larının çalışmalarında ise hemşirelerin %30'nun bilimsel toplantılara katıldığı saptanmıştır^{5,9}.

Hemşirelik dergilerinin, ebe ve hemşirelerin mesleki gelişiminde etkin rol oynadığı gibi ebe ve hemşireler arasında bilimsel bilgi paylaşımını artırmada önemli bir yere sahiptir. Ayrıca mesleki yayın organları oluşturmak hemşirelerin mesleğine karşı yerine getirmesi gereken en önemli sorumluluklarındandır⁹. Dolayısıyla çalışmamızda ebe ve hemşirelerin düzenli yayın takip etme oranının düşük/yetersiz olduğu belirlenmiştir (%20,3). Happel ve ark., (2003) çalışmalarında mesleki yayın takip etme oranı %62 iken, Yava ve ark.'nın çalışmalarında ise hemşirelerin %90,8'nin süreli yayın takip etmediği saptanmıştır^{11,14}. Kelleci ve ark.'nın çalışmasında, hemşirelerin %11,4'nün düzenli olarak yayın takip ettiğini belirtmiştir. Literatürde hemşirelerin mesleki yayınları takip etme durumu değişkenlik göstermektedir⁶.

Hemşirelerin araştırma sürecinde yer almak istememe nedenlerine bakıldığında ise, sırasıyla, "zaman ayıramama"(%62,5), "motive edici ortamın olmaması"(%43,8), "çalışma ortamının uygunsuzluğu (%40,6)" olarak ifade edildiği belirlendi.

Yava ve ark.'larının çalışmalarında, araştırmalara katılma ve araştırma sonuçlarından yararlanma da hemşirelerin karşılaştıkları engeller arasında ilk sırada "yeterli zaman olmaması" yer almıştır. Yine Alp (2006), Kocaman ve ark., (2010) ve Demir ve ark.'nın (2012) çalışmalarında "zaman kısıtlılığı" ilk üç neden arasında yer almıştır^{15,16,17}.

Son 15 yılda hemşirelerin bilimsel araştırma sonuçlarını kullanmada karşılaştıkları engelleri belirlemeye yönelik çalışmaların değerlendirildiği sistematik bir inceleme makalesinde ise zaman yokluğu ve işbirliği yetersizliği ilk sıralarda yer almaktadır¹⁸.

Bu maddeler incelendiğinde, zaman, işbirliği ve hemşirelik yönetimlerince destek sağlanması ile hemşirelerin profesyonel mesleki gelişimleri için var olan engellerin büyük bir kısmının

ortadan kalkacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda, yaş, görev ünvanı, çalışılan birim ve çalışma yılı gibi bireysel ve mesleki özelliklerin bilimsel çalışmalara yönelik tutumlarını etkilemediği saptanmıştır ($p>0.05$). Bununla birlikte, çalışmamızda literatürden farklı olarak eğitim düzeyi yüksek olan ebe ve hemşirelerin, BATÖ "Araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik" alt boyut puan ortalamasının anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda hemşirelerin eğitim düzeyi arttıkça araştırma sürecinde yer alma, bu konuda bilimsel toplantılara katılma ve bakımda araştırmalardan yararlanma oranını artırdığı ifade edilmektedir^{6,13,15,19}. Dolayısıyla bu sonucun, araştırma grubunun niteliğinin farklı olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmamızda medeni durum ile bilimsel araştırmaya yönelik tutum ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde, "Araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik" alt boyutunun evli ebe ve hemşirelerde anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durumun evli ebe ve hemşirelerin artan sorumluluklarından dolayı zaman ayıramamalarından kaynaklandığını düşündürmektedir.

Araştırma kapsamında ebe ve hemşirelerin %57,8'nin herhangi bir araştırma sürecinde yer aldıklarını, büyük çoğunluğunun literatür tarama, konu belirleme (%71,9) ve veri toplama (%23,4) aşamalarında yer aldıkları saptanmıştır.

Emiroğlu ve ark.'larının çalışmalarında hemşirelerin %24,9'nun araştırmalara katıldıkları ve %40'nun sadece veri toplama aşamasında yer aldığı, Tsai ve ark.'larının çalışmalarında ise %54'nün veri toplama, %43'nün ise konu belirleme aşamalarına katıldıklarını belirlemişlerdir.^{9,20}

Kuupplemonki ve Tuomi'nin çalışmalarında, hemşirelerin %38'nin başkalarının çalışmaları için veri topladığını belirtmişlerdir²¹. Literatürde ebe ve hemşirelerin genellikle araştırma sürecinin veri toplama ve konu belirleme aşamalarında yer aldıkları ve bu durumun çalışmamızda da olduğu gibi ebe ve hemşirelerin bireysel olarak tümüyle bir araştırmayı yürütecek yeterli bilgiye sahip olmamaları ile ilişkilendirilebileceği düşünülmüştür (%17,2).

Çalışmada BATÖ puan ortalamaları değerlendirildiğinde; ebe

ve hemşirelerin %56,2'sinin "Araştırmalara Yönelik Olumlu Tutum" alt boyut puan ortalamasından ($\bar{X} \pm SS: 25,06 \pm 6,15$) yüksek puan aldığı, %54,6'sının ise "Araştırmacılara Yönelik Olumlu Tutum" alt boyutu puan ortalamasından ($\bar{X} \pm SS: 23,23 \pm 4,92$) yüksek puan aldığı saptanmıştır. Dolayısıyla, çalışmaya katılan ebe ve hemşirelerin büyük çoğunluğunun araştırmacılara yardımcı olmaya istekli ve araştırmalara yönelik olumlu tutum içerisinde olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada herhangi bir örneklem yöntemi kullanılmamış olup, evrenin tamamına ulaşılamadığı için araştırma bulguları genellenemez. Ayrıca bu çalışmanın diğer bir sınırlılığı çalışmanın sadece bir kurumda yapılmış olması ve araştırmaya katılan ebe ve hemşirelerin kendi bildirimlerine dayanmasıdır.

Çalışmada kullanılan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması eğitim fakültesi öğrencileri ile yapılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma sonucuna göre, ebe ve hemşirelerin büyük çoğunluğunun bilimsel çalışmalara ilişkin olumlu görüş içinde bulunduğu saptanmıştır. Ebe ve hemşireler tarafından bilimsel çalışmalara yönelik, zaman yetersizliği, motivasyon eksikliği ve çalışma ortamının uygunsuzluğu en önemli engeller olarak algılandı. Kaliteli bakım verme, kişisel ve mesleki gelişim gibi faktörlerin bilimsel çalışmalarda yer alma isteğini artıran önemli etkenler olduğu saptanmıştır.

Ebe ve hemşirelerin araştırmalara katılımlarının yüksek olduğu ve genellikle literatür tarama, veri toplama aşamalarında yer aldıkları belirlenmiştir. Ebe ve hemşirelerin büyük çoğunluğunun hasta bakım ve uygulamalarında araştırmalardan yararlandıkları saptanmıştır. Ebe ve hemşirelerin bilimsel toplantılara katılım oranlarının yüksek olmalarına rağmen düzenli olarak süreli yayın takip etme oranının düşük olduğu saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Kliniklerde çalışan ebe ve hemşirelere araştırma kültürünün kazandırılması için, çalışmalarının ödüllendirilmesi ve bu çalışmaları sunabilecekleri ortamların oluşturulması,
- Ebe ve hemşirelere bilimsel kongre ve sempozyumlara katılma olanaklarının sağlanması,

- Araştırmalara katılımlarının artırılması ve uygulamada araştırmalardan yararlanabilmesi için araştırmanın önemi, araştırma süreci ve istatistiksel analizler konusunda hizmet içi eğitimler verilmesi,
- Sağlık bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda araştırma birimlerinin kurulması,
- Akademisyen ve klinisyenler arasında işbirliği sağlanarak kanıta dayalı çalışmalar yapılması önerilebilir.

Kaynaklar

1. Erdoğan V, Kocaman G. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devlet hastaneleri'nde çalışan hemşirelerin araştırma kullanım engelleri, İ.Ü.F.N. Hem. Derg 2011; 19(1): 29-36.
2. Çelik S, Önder G, Durmaz K, Yurdusever Y, Uysal N. Hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı ve tutumlarının belirlenmesi. HSP 2014;1(2):23-31.
3. Cozier B. Historical and contemporary nursing practice. fundamental of nursing. Seventh Edition.2004, s:3-17.
4. Glacken M, Chaney D. Perceived barriers and facilitators to implementing research findings in the Irish practice setting. Journal of Clinical Nursing 2004;13,731-740.
5. Yava A., Tosun N., Çiçek H., Yavan T., Terakye G., Hatipoğlu S. (2007). Hemşirelik araştırmalarının sonuçların kullanımında engeller ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği. Gülhane Tıp Dergisi 2007; 49:72.
6. Kelleci M, Gölbaşı Z, Yılmaz M, Doğan S. Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin Araştırma yapma ve araştırma sonuçlarını bakımda kullanma ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2008(2):3-16.
7. Karagözoğlu Ş (2006) Bilim, bilimsel araştırma süreci ve hemşirelik. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006; 10 (2):64-71.
8. Platin N. Kanıt dayalı hemşirelik ülkemizde uygulanamaz. Neden? I. Uluslararası ve VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi, 29 Ekim-2 Kasım 2000, Antalya. Kongre Kitabı, 23-26.
9. Emiroğlu ON, Ünlü H, Terzioğlu F, Bulut H. hemşirelerin araştırmalara katılma durumları, araştırmaya ilişkin görüşleri ve bilgi gereksinimleri. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2005; 5(1):64 – 86.
10. Korkmaz Ö, Şahin A, Yeşil R. Study of validity and reliability of scale of attitude towards scientific research. Elementary Education Online 2011; 10(3), 961-973.
11. Yava A., Çiçek H., Tosun N., Yanmış, N., Koyuncu, A., Güler, A., Akbayrak, N. Kardiyoloji ve kalp damar cerrahisi hemşirelerinin araştırma sonuçlarını kullanmalarını etkileyen faktörler. Anatol J Clin Investig 2008; 2(4): 160-166.
12. Parahoo K, McCaughan EM. Research utilization among and surgical nurses: a comparison of their self reports and perceptions of barriers and facilitators. J Nurs Manag 2001; 9: 21-30.
13. Veeramah V.Utilization of research findings by graduate nurses and midwives. Journal of Advanced Nursing 2004; 7 (2), 183-191.
14. Happel B, Johnson L, Hill C. Implementing research finding into mental nursing practice: Exploring the clinical research fellowship approach.Journal of Advanced Nursing 2003;12(4):251–258.
15. Alp YF. Hemşirelerin araştırmaya ve araştırmaların kullanılmasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı Yüksek Lisans Tezi. 2006. Sivas.
16. Demir Y, Ak B, Çıtak Bilgin N, Efe H, Albayrak E, Çeliklepençe Z, Güneri N. Hemşirelik uygulamalarında araştırma sonuçlarının kullanımındaki engeller ve kolaylaştırıcı faktörler. Çağdaş Tıp Dergisi 2012;2(2): 94-101.
17. Kocaman G, Seren S, Lash AA, Kurt S, Bengu N, Yurumezoglu HA. Barriers to research utilisation by staff nurses in a university hospital. Journal of Clinical Nursing 2010; 19, 1908-1918.
18. Carlson CL, Plonczynski DJ. Has the barrier scale changed nursing practice. Integrated review. Journal of Advanced Nursing 2008; 63, 322–333.
19. Kirby, S. A historical perspective on the contrasting experiences of nurses as a research subjects and research activists. Int J Nurs Prac 2004; 10:272-279
20. Tsai, SL. Nurses' participation and utilization of research in the Republic of China. Int J Nurs Stud 2000; 37;435-444.
21. Kuuppelomaki, M; Tuomi, J. Finnish nurses' attitudes towards nursing research and related factors. Int J Nurs Stud 2005; 42(2): 187-196.